

Hejzlar, Gabriel

[Zontschew, Dimiter. Der Goldschatz von Panagjurischte]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1961, vol. 10, iss. E6, pp. 295-296

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109000>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Olvia) a nejnověji v této nevelké knížce, jež má ráz popularisující. Jednotlivé kapitoly (je jich 10) zpracovali Lanin, Burakov a Boršov.

Podána je stručná hospodářská a politická historie města, jež mělo výhodnou polohu strategickou a obchodní na pravém břehu řeky, s jejími dramatickými peripetemi až do zániku města v 5. stol. n. l., jak se dá rekonstruovat podle pramenů písemných a dokladů archeologických. Následuje popis antického sídla s jeho pravidelnou sítí ulic, protínajících se pravoúhle, podle stavu dosavadních výkopů. Jde o šest úseků městského areálu, z nichž nejvýznamnější je agora se zříceninami chrámu Dia a Apollonova, kde jsou i jiná kulturní zařízení, kolonáda a zbytky obchodního domu z 5./4. stol. př. n. l. Pozoruhodný je zde vodojem, unikátní to hydrotechnická stavba této oblasti. Počátkem naší éry tam byly upraveny jámy pro uskladnění obilí, lisovny vína a hrnčířské pece. Na akropoli na jižní straně města odkryl výzkum posledních let zřícené části obytných domů a jiných staveb ze starší doby i z prvních století našeho letopočtu. Z hradby jsou dochovány úseky zdí a věže. Byly zjištěny i zříceniny praetoria římské posádky z 2. a 3. stol. n. l. s různými předměty. Z dolního města byla odkryta řada obytných domů s peristylem, v němž byla někde studna; některé místnosti mají mosaikovou podlahu. Jsou tu domy se schodištěm, některé s keramickou dílnou a pecí, se sklepem a skladištěm. Datovati se dají drobnými nálezy (sošky, mince, keramika, nářadí). Z rozsáhlé nekropole s pohřby většinou kostrovými (jsou však i žárové) je věnována pozornost zvláště dvěma kurganům.

Z místního musea je uvedeno několik ukázek artefaktů z importu i z místní výroby; množství archeologických dokumentů z Olbie je roztraceno v řadě sovětských museí (např. v Leningradě, Moskvě, Kijevě, Oděse, Chersonu, Nikolajevě aj.). V závěru se stručně poukazuje na řecký vliv z Olbie na okolní barbarské kmeny a upozorněno je i na zpětný odraz barbarského prostředí na řeckou výtvarnou práci. Obraz výzkumu může čtenář sledovat na celkovém plánu města a na náčrtech jednotlivých úseků; jsou tu i fotozáběry a kresebné rekonstrukce několika stavebních památek a nevelká řada ukázek drobných umělecko-řemeslných předmětů. Vykopávky pokračující na agorě, jež provádí archeologická expedice z leningradské Ermitáže, řídí E. I. Levi (srov. *Sov. archeologija* 1958, 4, 127—143; 1960, 2, 307).

Gabriel Hejzlar

V nakladatelství Akademie věd v Berlíně vyšel r. 1959 ve spisech sekce pro vědy o starověku (*Schriften der Sektion für Altertumswissenschaft*) pěkně vybavený 16. svazek s titulem **Der Goldschatz von Panagjurishte**, jehož autorem je *Dimitar Zontschev*.

V kotline z jižně od města Panagurište v jihozápadním Bulharsku, v oblasti někdejšího osídlení thráckého, cihlářskými dělníky náhodně koncem r. 1949 nalezený poklad patří k nejbohatším antickým nálezům po světové válce. U nás byl publikován Cončevem v *Monumenta archaeologica* IV, 1956, 115—172 s 20 tabulkami. Stručný výklad podal o něm Cončev též v časopise *das Altertum* 3, 1957, 150—159. Je to soubor devíti zlatých nádob ze stolní soupravy (4 rhyta, 3 konvice, miska a amfora) s bohatou reliéfní výzdobou, jež byly kdysi pravděpodobně v majetku významné osobnosti, ať to byl některý vládce thrácký nebo vladařská osobnost makedonská neb nějaký vojevůdce.

Dvě rhyta v podobě hlavy daňka mají dekor figurální, jedno se scénou Paridova soudu, na druhém je zápas Theseův s maratónským býkem a Herakles zápasící s kerynejskou laní; třetí rhyton zakončené hlavou berana zdobí na trůně sedící Dionysos s mainadou Eriopou mezi dvěma tančícími bakchantkami. Čtvrté vyběhající v protomu kozla je zdobeno na hrdle čtyřmi božstvy (Apollo, Hera, Artemis a Nike). Tři oinochoe v podobě ženské hlavičky mají nevelké vzájemně odlišnosti. Masivní plochá fiala má reliéfní výzdobu s rostlinnými motivy a s negerskými hlavami, sestavenými v koncentrických kruzích. Zvláště pozoruhodná je amfora z masivního zlata s mytho-

logickým námětem na plášti — podle Concheva je to výjev s řeckými heroi na Skyru, kde se skrýval Achilles. Stručně je pojednáno o technické stránce těchto zlatých nádob.

Autor podává zcela prostý popis nádob a jejich reliéfní výzdoby a tu a tam stručně poukazuje na některou analogii a vzájemně je srovnává. Velmi dobře dochovalé předměty jsou při své jemné modelaci cenné nejen svou hodnotou uměleckou, ale i materiální (váha zlata je přes 6 kg). Jsou to znamenitá díla řecké toreutiky, která jako celek tvoří jedinečný umělecký soubor. Podle stylových, epigrafických forem a podle starožitnických rysů a technických jednotlivostí datuje autor výtvary do 2. pol. 4. stol. př. n. l. Jako výrobní místo připouští Attiku, ale nevylučuje ani některou dílnu maloasijskou. 72 barevných fotozáběrů jednotlivých kusů, vzatých celkově i partiálně, přibližuje je čtenáři, který může tak na zobrazených detailech dobře sledovat jejich popis. Různé barevné tónování fotokopií má někde výhodu výraznější reprodukce detailů, ale barevný vzhled zlatého tónu materiálu skresluje. Nedosti zřetelně vyšel obr. 12 a 20, ale to byl možná úmysl fotografa, jemuž nešlo o ostrot jednotlivostí, ale spíše o měnivou koloristiku vzácného kovu. Odlišné barevné tóny reprodukcí vysvětluje Helga Reusch růzností osvětlení v době denní. Pro detaily by možná byla výhodnější fotografie černobílá.

Gabriel Hejzlar

Jerzy Slaski i Stanislaw Tabaczyński: Wczesnośredniowieczne skarby srebrne Wielkopolski. Materiały. Polskie badania archeologiczne 1. Warszawa—Wrocław 1959. 86 stran, 27 tab., 24 obr. v textu.

Ústav dějin hmotné kultury PAN připravuje pod vedením prof. T. Lewického pramennou edici raněstředověkých pokladů Polska. Jako první svazek této edice vyšla práce tragicky zesnulého J. Slaského a S. Tabaczyńskiego, z nichž poslední je znám svými úvahami o hospodářském a společenském významu raněstředověkých pokladů sekaného stříbra (Z badań nad wczesnośredniowiecznymi skarbami srebrnymi Polski, 1958).

V stručném úvodu je podána definice pokladu, poukázáno na problematičnost tohoto historického pramene, objasněn cíl práce, kterým je sebrání všech známých pokladů a ojedinelých mincí od 9. do pol. 12. st. z území Velkopolska. Dále se tu hodnotí jednotlivé druhy pramenů (musejní sbírky a archivy, publikace, korespondence) a jsou vysvětleny jednotlivé body popisu. Vlastní soupis pokladů je podán v abecedním pořádku podle lokalit. Hlavní důraz je v něm kladen na náleзовé okolnosti, výčet jednotlivých druhů mincí a literaturu. Chybí podrobnější vyjmenování jednotlivých druhů šperků; tento nedostatek v textové části je nahrazen čtyřmi příloženými přehlednými tabulkami, v nichž jsou uvedeny typy nalezených šperků. Práce je doplněna seznamem nejdůležitější literatury, čtyřmi mapami a 27 fotografickými tabulkami kromě 24 kreslených nebo fotografických obrázků v textu, na nichž je zobrazena podstatná část materiálu. Všechny poklady sekaného stříbra, kterých sebrali autoři na území Velkopolsky 153 (kromě 22 nalezišť ojedinelých mincí), jsou rozděleny do tří chronologických skupin: A (9. st. — 970) — 15 pokladů, B (970—1070) — 87 pokladů, C (1070—1150) — 11 pokladů; 42 pokladů je nezařazeno. Velmi cenný srovnávací materiál nám poskytuje skupina A, v níž některé typy ozdob navazují tvarově i časově na šperk velkomoravský, který známe z moravských a slovenských pohřebišť 9.—10. stol.

Bořivoj Dostál

Rudolf Egger, Das Labarum, die Kaiserstandarte der Spätantike. Österreichische Akademie der Wissenschaften, philosophisch-historische Klasse. Sitzungsberichte, 234. Band, 1. Abhandlung, Wien 1960. Stran 26.

Obsahem této drobné studie je vysvětlení původu a významu praporu zvaného labarum, což není v odborné literatuře pokus prvý. Egger však s názory starších badatelů skoro vůbec nepolemizuje, nýbrž omezuje se namnoze jen na interpretaci pramenů. Přitom přirozeným způsobem